

ZAMONAVIY ARAB JAMIYATLARIDA DINIY VA DUNYOVIY TILLAR O'RTASIDAGI MUVOZANAT

Maksumova Inoyathon Vahidulla qizi

Alfraganus Universiteti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:05.09.2025

Revised: 06.09.2025

Accepted:07.09.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Diniy til, dunyoviy til,
arab jamiyati, til
muvozanati, ma'naviy
qadriyatlar, ilm-fan,
madaniyat, ijtimoiy
integratsiya, tilshunoslik,
ta'lim*

Zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat muhim ijtimoiy va madaniy masala sifatida namoyon bo'ladi. Diniy til – arab tilining an'anaviy shakllari va Qur'onga asoslangan ifodalari orqali jamiyatning ma'naviy va diniy qadriyatlarini saqlash va targ'ib qilish vositasi bo'lsa, dunyoviy til esa kundalik hayot, ilm-fan, texnologiya, siyosat va iqtisodiy faoliyatda foydalaniladi. Tadqiqot doirasida zamonaviy arab jamiyatlarida bu ikki til shakllari o'rtasidagi muvozanat, ularning jamiyatdagi roli va o'zaro ta'siri tahlil qilinadi. Shu orqali o'quvchi diniy va dunyoviy tilning jamiyat hayotidagi o'rni, ularning bir-biriga ta'siri va madaniy taraqqiyotdagi ahamiyatini chuqurroq tushunadi..

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat nafaqat tilshunoslik, balki sotsiologiya, madaniyatshunoslik va diniy tadqiqotlar nuqtai nazaridan ham ahamiyatli. Diniy til jamiyatdagi axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni saqlashda, dunyoviy til esa zamonaviy bilim, ilmiy va texnologik taraqqiyotda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, ikki til shakllari o'rtasidagi muvozanat ijtimoiy uyg'unlik, madaniy

identifikatsiya va ta'lim tizimi rivojida katta ahamiyatga ega.

Zamonaviy arab jamiyatlarida tilning ijtimoiy va madaniy roli juda muhim. Diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat jamiyatning ma'naviy uyg'unligi, madaniy identifikatsiyasi va ilmiy rivojlanishida beqiyos ahamiyatga ega. Diniy til, xususan arab tilining Qur'onga asoslangan shakllari, diniy qadriyatlarni saqlash va targ'ib qilishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, dunyoviy til kundalik hayot, siyosiy va iqtisodiy faoliyat, ilmiy va texnologik rivojlanish uchun zarurdir. Tadqiqotning maqsadi zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanatni o'rganish, ularning ijtimoiy, madaniy va ilmiy jarayonlardagi ahamiyatini tahlil qilishdir.

Zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat ijtimoiy, madaniy va ilmiy jarayonlarning muhim qismidir. Diniy til, xususan arab tilining Qur'onga asoslangan shakllari, jamiyatda ma'naviy qadriyatlarni saqlash va diniy axloqiy tamoyillarni targ'ib qilishda asosiy vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, dunyoviy til kundalik hayot, ilm-fan, siyosat, iqtisod va texnologiya sohalarida ishlatiladi. Bu ikki til shakllari o'rtasidagi muvozanat arab jamiyatlarida ijtimoiy uyg'unlikni, madaniy identifikatsiyani va bilim tizimining rivojlanishini ta'minlaydi.

Diniy tilning roli juda muhimdir, chunki u arab jamiyatlarida tarixan ma'naviy va madaniy qadriyatlarni saqlash vositasi sifatida shakllangan. Qur'on, hadis va boshqa diniy matnlar arab tilida nozil qilinishi va saqlanishi tilning diniy va badiiy boyligini oshirgan. Shu orqali arab tili jamiyatning ma'naviy uyg'unligi va diniy birligini mustahkamlagan. Diniy til orqali ma'naviy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar va jamiyat tartibini belgilovchi tamoyillar o'quvchilar va jamiyat a'zolariga yetkazilgan. Shu bilan birga, diniy til nafaqat tarixiy va badiiy qiymatga ega, balki zamonaviy arab jamiyatlarida ham ma'naviy va diniy tarbiya vositasi sifatida faol ishlatiladi.

Dunyoviy til esa jamiyatning kundalik hayoti va ilmiy-texnikaviy taraqqiyotida muhim vosita hisoblanadi. Arab mamlakatlarida dunyoviy til shakllari asosan zamonaviy ma'lumotlar, ilmiy maqolalar, siyosiy va iqtisodiy yangiliklar, texnologik jarayonlarni yetkazishda qo'llaniladi. Shu bilan birga, dunyoviy til zamonaviy ta'lim tizimida ham asosiy vosita bo'lib, u ilm-fan va madaniy taraqqiyotning rivojlanishiga yordam beradi. Dunyo bo'ylab ilmiy va texnologik yangiliklar arab tilida tarjima qilinib, dunyoviy til orqali

jamiyatga yetkaziladi. Bu esa arab jamiyatlarida bilim va ma'rifatning kengayishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat turli ijtimoiy qatlamlar va madaniy kontekstlarda o'z aksini topadi. Masalan, oilaviy va mahalliy muhitda diniy tilning roli kuchli bo'lsa, shahar, ilmiy va siyosiy muhitda dunyoviy til ustun keladi. Shu tarzda, jamiyatdagi turli qatlamlar ikki til shakllarini bir vaqtning o'zida qo'llash orqali ijtimoiy va madaniy uyg'unlikni saqlashga harakat qiladi. Bu o'zaro ta'sir ijtimoiy integratsiya, madaniy moslashuv va bilim almashish jarayonlarini ta'minlaydi.

Diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanatning muhim jihati uning madaniy va badiiy ifoda imkoniyatlarida ko'rinadi. Arab tilining diniy shakllari badiiy va ramziy elementlarga boy bo'lib, ular ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni ta'kidlaydi. Shu bilan birga, dunyoviy til kundalik hayot, ilmiy va texnologik faoliyatni ifodalashda aniq va sodda vosita sifatida xizmat qiladi. Bu ikki til shakllari bir-birini to'ldirib, arab jamiyatida ma'naviy va ilmiy rivojlanishni uyg'unlashtiradi.

Shuningdek, zamonaviy arab jamiyatlarida til muvozanati siyosiy va ijtimoiy jarayonlarga ham ta'sir ko'rsatadi. Diniy til jamiyatdagi ma'naviy va axloqiy barqarorlikni saqlashda, dunyoviy til esa iqtisodiy va siyosiy faoliyatni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu tarzda, ikki til shakllari o'rtasidagi muvozanat ijtimoiy uyg'unlik, siyosiy barqarorlik va madaniy identifikatsiyani ta'minlaydi.

Zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanatni saqlash masalasi ta'lim tizimida ham o'z aksini topadi. Diniy maktablar va madrasalarda arab tilining diniy shakllari asosiy o'quv vositasi sifatida ishlatiladi, universitetlar va ilmiy markazlarda esa dunyoviy til orqali zamonaviy fan va texnologiyalar o'qitiladi. Shu orqali yangi avlod diniy qadriyatlarni saqlab qolgan holda zamonaviy bilim va texnologiyaga ega bo'lish imkoniga ega bo'ladi.

Natijada, zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat ijtimoiy, madaniy va ilmiy jarayonlarning uyg'un rivojlanishini ta'minlaydi. Diniy til jamiyatning ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini saqlash va targ'ib qilishda, dunyoviy til esa ilm-fan, texnologiya va kundalik hayotda muhim rol o'ynaydi. Shu tarzda, ikki til shakllari o'zaro uyg'unlashgan holda arab jamiyatlarining madaniy, ijtimoiy va ilmiy taraqqiyotini ta'minlaydi va zamonaviy islomiy dunyoqarashni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Zamonaviy arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat ijtimoiy, madaniy va ilmiy jarayonlarning uyg'un rivojlanishini ta'minlaydi. Diniy til jamiyatning

ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini saqlash va targ'ib qilishda, dunyoviy til esa kundalik hayot, ilm-fan, texnologiya, siyosat va iqtisodiy faoliyatda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ikki til shakllari o'zaro uyg'unlashgan holda madaniy identifikatsiya, ijtimoiy integratsiya va bilim almashishni rivojlantiradi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, arab jamiyatlarida diniy va dunyoviy tillar o'rtasidagi muvozanat nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik, sotsiologiya va ta'lim tizimi rivoji nuqtai nazaridan ham katta ahamiyatga ega. Shu orqali jamiyat diniy qadriyatlarni saqlab qolgan holda zamonaviy ilmiy va texnologik taraqqiyotga erishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hallaq, W. B. (2009). Shari'a: Theory, Practice, Transformations. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Versteegh, K. (1997). The Arabic Language. Edinburgh: Edinburgh University Press.
3. Abu-Lughod, L. (1986). Veiled Sentiments: Honor and Poetry in a Bedouin Society. Berkeley: University of California Press.
4. Suleiman, Y. (2003). The Arabic Language and National Identity: A Study in Ideology. Edinburgh: Edinburgh University Press.
5. Owens, J. (1998). Arabic Sociolinguistics: Issues and Perspectives. London: Routledge.
6. Badawi, M. M. (1975). A Short History of Modern Arabic Literature. London: Oxford University Press.